

Az arany meg az asszony

A latin közmondás szerint a könyveknek is megvan a maguk sorsa. Bölcs megfigyelés — a színpadi művekre talán még jellemzőbb. *Krúdy Gyula* kis remekművének az lett a végzete, hogy 1941-ben Nádasdy Kálmán fölhívta rá Kenessey Jenő figyelmét. A zeneszerző, megtartva Krúdy teljes szövegét, operát írt a jelenetből, ezt 1943-ban bemutatta az Operaház, majd a siker és maradandóság jeléül felújította 1947-ben a Szegedi Nemzeti Színház is. Az operaváltozat sikere leparancsolta az egyfelvonásost a prózai színpadról.

Holott ott is helye lenne. Már csak azért is, mert a század egyik legjelentősebb írójának kuriózum értékű kísérlete egy számára idegen műfajban. De nem csupán ezért.

Az arany meg az asszony csalóka, több értelmű alkotás. Annak, aki az anekdotát

szereti — kedves anekdota. Hogyan akarja a középkori zsoldos elcsábítani a kalmár fiatal feleségét, s hogyan jár túl az öreg kereskedő a katona eszén. A szerelmi históriák kedvelőinek: két szerelem. Az egyik, mint a bozótűz. Rohan és perzsel. A másik a biztonság. A szeretet. A romantika híveinek: van itt minden. Középkor, Lőcse, hóviharos éjszaka, aranycsinálás, hatalmas szerelmi valomások, a nyelv pompája és a képzelet pazar játéka. S végül annak, aki Krúdyt szereti: jellegzetes Krúdy-mű valahol a valóság és a képzelet határán.

De mindezeket túl a gondolkodó és múlton töprengő ember számára van még egy értelme a darabnak. Szomorúan jellemző a mi századunkra. Az öregedő kalmár és fiatal felesége háborítatlan nyugalomban él a házában, mint valami várban, míg körülöttük a háborúdúlta világ. Azt hiszik, elég, ha kétfelé adóznak. De idilljük nem lehet tartós. Betör a házukba a világ egy pompás fiatal katona képében, akiről csak fokozatosan derül ki, hogy rég eladta lelkét az ördögnek. A vonzó külső, a szerelmi vallomások, a hazudozás csak leplezi, de nem takarhatja el, hogy vele a barbárság zörgetett a kapun. „A polgár megvédi a háza táját, oly módon, amint

tudja” — mondja főhősével Krúdy, s nekünk eszünkbe jut Kerényi Károly, Németh László, s főként Babits Mihály, aki verscímével is kifejezte, amit Krúdy is gondolt: A gazda bekeríti házát. Nem tudom, van-e valóban

HÉTFŐ, KOSSUTH 19.15

oltalom a barbárság ellen, tapasztalataink eléggé leverőek. De reménykedjünk Krúdyval és Babitscsal, s vigasztalódjunk a jó irodalom, a szép jelenet varázsával, hátha egyszer a valóság is igazolja a szerzőt, s meg tudjuk védeni a házunk táját, szerelmünket, kultúránkat, mint Az arany meg az asszonyban teszi Wolfgang, az egyszeri lőcsei polgár.

Bárdos Pál